

Земельне право

УДК 349.414

Потапенко Сергій Анатолійович

*доктор філософії за спеціальністю 081 «Право»,
доцент кафедри цивільного, господарського і трудового права
Академія праці, соціальних відносин і туризму;
адвокат*

Potapenko Serhii

*PhD in Law, Associate Professor of the
Department of Civil, Economic and Labor Law
Academy of Labour, Social Relations and Tourism;
Lawyer*

ORCID: 0000-0003-3447-5971

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗМІНИ ПІДПОРЯДКУВАННЯ ТЕРИТОРІЙ LEGAL ASPECTS OF CHANGING SUBORDINATION OF TERRITORIES

***Анотація.** В статті проаналізована історія розвитку правового регулювання вирішення питань встановлення або зміни підпорядкування населених пунктів та інших адміністративно-територіальних одиниць на теренах України в XX – на початку XXI століття. Розглянута практика встановлення або зміни підпорядкування територій суб'єктами владних повноважень на прикладі адміністративно-господарських одиниць та інших територіальних одиниць. Аргументовано, що встановлення та зміна підпорядкування населених пунктів, сільських, селищних, міських рад та районів юридично не призводить до передачі їх територій або зміни їх меж як адміністративно-територіальних одиниць, оскільки ці питання повинні вирішуватися за окремою процедурою. Наголошено, на тому, що сутність рішень про встановлення та зміну підпорядкування територій полягає у*

визначенні або заміні суб'єктного складу владних правовідносин між органами управління адміністративно-територіальними одиницями. Констатовано, що такі рішення можуть бути передумовою для подальшої фіксації меж адміністративно-територіальних одиниць за окремо встановленою законом процедурою. Доведено, що у правозастосовчій діяльності рішення про встановлення або зміну підпорядкування територій можуть підтверджувати наявність або відсутності компетенції суб'єктів владних повноважень щодо розпорядження земельними ділянками.

Ключові слова: *адміністративно-територіальна одиниця, підпорядкування територій, встановлення (зміна) меж адміністративно-територіальної одиниці, органи державної влади, органи місцевого самоврядування.*

Summary. *The article analyzes the history of development of legal regulation of solution of issues of establishment or change of subordination of settlements and other administrative-territorial units in the territory of Ukraine in the XX-early XXI century. It is considered practice of establishing or changing the subordination of territories by subjects of power on the example of administrative and economic units and other territorial units. It is argued that establishment and change of subordination of settlements, village, settlement, city councils and districts has not legally led to the transfer of their territories or change of their boundaries as administrative-territorial units, since these issues should be resolved by a separate procedure. It is emphasized that essence of decisions on establishment and change of subordination of territories is to determine or replace the subjective composition of the power legal relations between the governing bodies of administrative-territorial units. It is stated that such decisions may be a prerequisite for further fixing of the boundaries of administrative-territorial units under the procedure established by law. It is proved that in law enforcement activities, the decision to establish or change the subordination of territories may*

confirm the existence or absence of competence of the subjects of power to dispose of land.

Key words: *administrative-territorial unit, subordination of territories, establishment (change) of boundaries of administrative-territorial unit, state authorities, local self-government bodies.*

Постановка проблеми. За інформацією Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру станом на 27.01.2020 року в Україні з 28299 налічуваних населених пунктів (без урахування населених пунктів, розташованих в Автономній Республіці Крим та на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей) межі встановлені у 21702 населених пунктах, що становить 76,7% від їх загальної кількості, а до Державного земельного кадастру внесені відомості лише про межі 6060 населених пунктів [1]. Фіксація меж населених пунктів та інших адміністративно-територіальних одиниць є важливим питанням в системі адміністративно-територіального устрою України, яке вирішується уповноваженими органами державної влади та органами місцевого самоврядування під час виконання ними управлінських функцій. Вирішення даного питання має важливе значення для визначення компетенції суб'єктів владних повноважень, судової юрисдикції, бази оподаткування до бюджетів територіальних громад, розмежування і перерозподілу земель державної та комунальної власності та ін.

В процедурі встановлення (зміни) меж адміністративно-територіальних одиниць або земельних спорах з цього приводу компетентні органи доволі часто мають справу з рішеннями суб'єктів владних повноважень колишньої Української Радянської Соціалістичної Республіки (далі – УРСР, до 1937 року – УСРР) та незалежної України про підпорядкування або зміну підпорядкування населених пунктів, сільських, селищних, міських рад або районів. Утім, правова природа наведених рішень

на практиці тлумачиться по різному. Одні суб'єкти вважають, що при зміні підпорядкування території остання включається в межі керуючої адміністративно-територіальної одиниці [2], а інші наголошують, що в таких випадках відбувається лише зміна суб'єктного складу управлінських правовідносин без змін територіальних меж.

Тож визначення правового статусу рішень суб'єктів владних повноважень про передачу у підпорядкування або зміну підпорядкування територій є актуальним питанням в процедурі фіксації меж адміністративно-територіальних одиниць.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання встановлення (зміни) меж населених пунктів та інших адміністративно-територіальних одиниць були предметом дослідження таких науковців, як А. Гетьман [3], А. Ріпенко [4; 6], А. Третьак, В. Третьак, Р. Третьак [5], Ю. Яремко, І. Пєсков І. В. [6] та ін. Разом з тим, дослідженню правової природи рішень органів державної влади та органів місцевого самоврядування про встановлення або зміну підпорядкування територій та впливу таких рішень на зміну меж адміністративно-територіальних одиниць в науковій літературі приділено недостатньо уваги. Дана стаття є однією із небагатьох робіт на дану проблематику у вітчизняній правовій літературі.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження правової природи рішень органів державної влади та органів місцевого самоврядування про встановлення або зміну підпорядкування територій, а також їх вплив на зміну меж адміністративно-територіальних одиниць в Україні у радянський та сучасний періоди.

Виклад основного матеріалу. З встановленням радянської влади на теренах України була запроваджена адміністративно-командна система державного управління через центр та підпорядковану йому ієрархію обласних, районних, міських, районних у місті, селищних та сільських рад. Потреба розмежування компетенції органів державного управління на місцях

обумовила необхідність чіткої фіксації меж областей, районів, міст та інших адміністративно-територіальних одиниць.

Зокрема при відмежуванні міст було встановлено, що до чинної міської смуги з поміж інших також входили всі суміжні з містом або селищами міського типу села й передміські слобідки, що до 1 серпня 1922 року були у врядуванні міських рад [7]. На засіданні організаційної наради при Всеукраїнському Центральному Виконавчому Комітеті (далі – ВУЦВК) від 12.09.1927 року зазначалося, що при встановленні єдиної міської смуги до неї не включаються ті залюднені населені пункти, що знаходяться у значному віддаленні від міста та мають населення, яке переважно займається сільським господарством. Такі населені пункти вилучалися з компетенції міської ради й на загальних підставах підпорядковувалися відповідним сільським, селищним радам та районним виконавчим комітетам. Всі інші сільські та селищні ради, які залишалися в межах єдиної міської смуги розформовувалися. Разом з тим, у виняткових випадках, за постановою окружного виконавчого комітету сільські поселення, розташовані у міській межі, керування якими в адміністративно-господарському, культурно-соціальному та ін. відношеннях для міської ради було складним та неможливим, могли на визначений термін передаватися у підпорядкування сільрадам та райвиконкомам [8].

Тож, з метою забезпечення ефективного урядування територіями в УРСР у практичній площині доволі часто вдавалися до зміни їх підпорядкування. В таких випадках за рішенням компетентного органу територія населеного пункту, сільської, селищної, міської ради, району або області (або їх частини) вилучалася з підпорядкування одного державного органу та передавалася під керування іншого. Найбільш яскраво сутність правовідносин підпорядкування між адміністративно-територіальними одиницями проявляється на прикладі адміністративно-господарських одиниць.

В колишній УРСР міські ради тих міст, які мали велике промислове значення і були культурно політичними центрами за постановою ВУЦВК могли виділятися на окремі адміністративно-господарські одиниці, підпорядковані безпосередньо ВУЦВК, Раді Народних Комісарів (далі – РНК) УРСР. Такі міські ради стосовно підпорядкованих ним сільських та селищних рад набували всі права та обов'язки районного виконавчого комітету [9].

Разом з тим, приєднання сільських місцевостей до міст, виділених у самостійну адміністративно-господарську одиницю, ще не означало автоматичного включення цих територій у міську межу. В таких випадках функції ліквідованих райвиконкомів передавалися міськрадам, виділеним у самостійну адміністративно-господарську одиницю, а на територіях приєднаних сільських місцевостей продовжували діяти всі узаконення, які їх стосувалися [10].

Слід звернути увагу на те, що управління землями у міській смузі здійснювалося згідно з положеннями про земельні розпорядки в смузі міст і містечок [11], а за межами міст, на територіях сільрад, переданих у підпорядкування міськрадам – згідно Земельного кодексу (далі – ЗК) УСРР 1922 року [12].

З 15.09.1930 року у зв'язку з ліквідацією в УСРР округ та переходом на двоступеневу систему управління, з поміж інших 17 міст, Харківську міську раду було виділено на окрему адміністративно-господарську одиницю з підпорядкуванням її безпосередньо центрові. Харківський район у складі Бабаївської, Безлюдівської, Васищівської, Велико-Данилівської, Жихорівської, Курязької, Лизогубівської, Ліднівської, Мало-Данилівської, Немишлянської, Олексіївської, Пилипівської, Пісочинської, Підворської, Пономаренківської, Роганської, Синолицівської, Сороківської, Хорошівської, Циркунівської, Шевченківської сільради та Виківської селищної ради був ліквідований, а адміністративно-територіальні одиниці, які в нього входили, були підпорядковані Харківській міській раді [13].

Інший приклад, 25.01.1931 року Криворізьку міську раду було виділено на окрему адміністративно-господарську одиницю з підпорядкуванням її безпосередньо центрові. У зв'язку з цими адміністративно-територіальними змінами Криворізький район був ліквідований, а сільради, які входили до його складу були повністю підпорядковані Криворізькій міській раді [14]. У 1932 році у зв'язку з утворенням обласних виконавчих комітетів на території УСРР відбулося збільшення кількості міст, виділених на окрему адміністративно-господарську одиницю з 18 до 20, та відбулася чергова зміна підпорядкованості адміністративно-територіальних одиниць [15].

Аналіз наведених рішень свідчить про те, що зміна підпорядкування населених пунктів, сільських, селищних, міських рад та районів юридично не призводила до передачі їх територій або зміни їх меж як адміністративно-територіальних одиниць, оскільки ці питання повинні вирішуватися за окремою процедурою [16].

У цьому зв'язку звернемо увагу на рішення виконавчого комітету Київської обласної ради депутатів трудящих від 22.07.1967 року згідно якого село Мостище Горенської сільради Києво-Святошинського району було передано в підпорядкування Гостомельській селищній раді, а остання з підпорядкованими їй населеними пунктами Баланівка і Мостище передана в підпорядкування Ірпінській міській раді [17]. Лише 10.04.1972 року на підставі рішення виконавчого комітету Київської обласної ради депутатів трудящих № 191 села Баланівка і Мостище Гостомельської селищної ради за окремою процедурою були включені в межу селища Гостомель Ірпінської міської ради [18].

Встановлення або зміна підпорядкованості адміністративно-територіальних одиниць також здійснювалася при їх утворенні, поділі, об'єднанні або ліквідації. Приміром, 04.11.1988 року Указом Президії УРСР Васильківську міську і Васильківську районну раду народних депутатів Київської області було об'єднано в одну Васильківську міську раду, а

Васильківський район був переданий в адміністративне підпорядкування Васильківській міській раді [19]. В даному випадку відбулася заміна органу управління Васильківським районом, але це не призвело до включення його території (або її частини) до меж Васильківської міської ради або міста Васильків, як адміністративно-територіальних одиниць.

Указом Президії Верховної Ради УРСР від 19.02.1987 року новозбудованому місту в Чернігівській області для постійного проживання працівників Чорнобильської атомної електростанції присвоєно найменування Славутич та його було передано у підпорядкування Київській обласній раді народних депутатів [20]. Межі міста Славутич встановлені 10.07.1996 року [21].

08.01.1991 року на підставі рішення Київської обласної ради у Ставищенському районі утворена (відновлена) Сухоярська сільська рада з центром у селі Сухий Яр, якій були підпорядковані села Григорівська Слобода, Сухий Яр і Червоне Стрижавської сільської ради [22]. Дане рішення жодним чином не вплинуло на зміну території Стрижавської сільської ради, змінилися лише відносини підпорядкування.

У зв'язку з ліквідацією Трибухівської сільської ради Літинського району Вінницької області Вінницька обласна рада рішенням від 25.03.2005 року підпорядкувала Івчанській сільській раді село Трибухи Трибухівської сільської ради [23].

Щодо нормативно-правового регулювання досліджуваного нами питання зазначимо, що певною мірою дане питання було врегульовані Положенням про порядок перетворення, обліку, найменування та реєстрації населених пунктів, а також вирішення інших адміністративно-територіальних питань в УРСР 1965 року [24]. З 22.03.1981 року дані питання більш чітко регламентовані Указом Президії УРСР Про порядок вирішення питань адміністративно-територіального устрою УРСР 1981 року (далі – Положення про АТУ 1981 року) [25]. В Автономній Республіці Крим дане

питання врегульоване Порядком вирішення питань адміністративно-територіального устрою в Автономній Республіці Крим 1999 року (далі – Положення про АТУ в АРК 1999 року) [26].

В незалежній Україні оновлення системи адміністративно-територіального устрою досі не завершено, закон про засади адміністративно-територіального устрою України не прийнятий. Тож питання зміни підпорядкування територій, в частині, яка не суперечить Конституції України [27], врегульовані Положенням про АТУ 1981 року [25] та Положення про АТУ в АРК 1999 року [26]. Незважаючи на нормативні можливості вирішення даних питань на практиці такі процедури в Україні вже не застосовуються.

При вирішенні питання встановлення підпорядкування або зміни підпорядкування відповідної території до компетентного органу подаються: довідка з обґрунтуванням доцільності підпорядкування території населеного пункту або іншої адміністративно-територіальної одиниці, її економічна характеристика про кількість населення, територію, площу земель, кількість рад, населених пунктів, колгоспів, радгоспів, підприємств, культурно-освітніх та медичних установ, побутових закладів, торгових одиниць, схематична карта, характеристика шляхів сполучення та електрозв'язку, відстань до райцентру та до найближчої залізничної станції [21].

Утім, у контексті порушеного нами питання слід розрізнявати відмінність між правовою природою рішень про віднесення населених пунктів до категорії міст і селищ міського типу (республіканського, обласного, районного підпорядкування), що призводили до зміни правового статусу населеного пункту, та зміною їх підпорядкування, яка полягає у заміні суб'єкта управління.

Висновки. Отже, встановлення або зміна підпорядкування територій є питанням адміністративно-територіального устрою України. Його сутність полягає у визначенні або заміні суб'єктного складу владних правовідносин між органами управління адміністративно-територіальними одиницями.

Рішення суб'єкта владних повноважень про встановлення або зміну підпорядкування територій не призводить до змін територіальних кордонів адміністративно-територіальних одиниць. Такі рішення можуть бути передумовою для подальшої фіксації меж адміністративно-територіальних одиниць за окремо встановленою законом процедурою.

У правозастосовчій діяльності рішення про встановлення або зміну підпорядкування територій можуть підтверджувати наявність або відсутність компетенції суб'єктів владних повноважень щодо розпорядження земельними ділянками.

Література

1. Встановлення меж населених пунктів. Дані Держгеокадастру. 27.01.2020 р. URL: <https://land.gov.ua/vstanovlennia-mezh-naselenykh-punktiv/> (дата звернення: 01.06.2023).
2. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду від 08.02.2018 року у справі №367/4665/15-ц. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/72199315> (дата звернення: 01.06.2023).
3. Гетьман А.Б. Принципи адміністративно-територіального устрою України. Університетські наукові записки. 2008. № 3. С. 49-54. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Unzap_2008_3_12.pdf (дата звернення: 01.06.2023).
4. Ріпенко А. І. Деякі проблемні питання правового забезпечення зміни меж міст в Україні. Земельне право України: теорія і практика. 2010. № 7. С. 8–16.
5. Третяк А.М., Третяк В.М., Третяк Р.А. Землевпорядне проектування: розроблення проектів землеустрою щодо встановлення (відновлення)

та зміни меж населених пунктів. Навч. посіб. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС. 2017. 180 с.

6. Ріпенко А. І., Яремко Ю. І., Песков І. В. Особливості судової експертизи документації із землеустрою щодо встановлення меж адміністративно-територіальних одиниць. Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. 2019. № 19. С. 329–339.
7. Центральний державний архів вищих органів влади та управління (далі – ЦДАВО). Ф. 27. Оп. 7. Од. 703. Арк. 38.
8. ЦДАВО. Ф. 27. Оп. 7. Од. 703. Арк. 46-47.
9. Устава про міські ради робітничих, селянських та червоноармійських депутатів УСРР : постанова ВУЦВК від 01.07.1931. Збірник узаконень та розпоряджень робітничо-селянського уряду України (далі – ЗЗРСУУ) від 19.11.1931 р. № 31. Ст. 244.
10. Про приєднання сільських місцевостей до міст : постанова ВУЦВК від 20.08.1930 р. ЗЗРСУ РРФСР. № 41. 1930. ст. 493
11. Про земельні розпорядки в смузі міст і містечок : постанова ВУЦВК від 23.09.1925 р. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/kp250003?an=2&ed=1925_10_23 (дата звернення: 01.06.2023).
12. Земельний кодекс УСРР : постанова ВУЦВК 29.10.1922 р. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP220002.html (дата звернення: 01.06.2023).
13. Про ліквідацію округ та перехід на двоступеневу систему управління : постанова ВУЦВК від 02.09.1930 р. ЗЗРСУУ від 31.10.1930 р. № 23. Ст. 225.
14. Про підпорядкування Криворізької міськради безпосередньо центрові : постанова Президії ВУЦВК від 25.01.1931 р. ЗЗРСУУ від 11.04.1931 р. № 10. Ст.86.

15. Про утворення обласних виконавчих комітетів : постанова ВУЦВК від 18.02.1932 р. ЗЗРСУУ від 29.02.1932 р. № 5. Ст. 28.
16. Потапенко С.А. Правові аспекти передачі територій при вирішенні питань адміністративно-територіального устрою України. Держава та регіони. Серія: Право. 2023. № 1 (79). С. 25.
17. Державний архів Київської області (далі – ДАКО). Ф. 880. Оп. 12. Од. 1114. Арк. 309.
18. Про зміни в адміністративно-територіальному поділі деяких районів області : рішення виконавчого комітету Київської обласної ради депутатів трудящих від 10.04.1972 р. № 191. Відомості Верховної Ради. 1972. № 16. Ст. 131-132.
19. Про об'єднання Васильківської міської і Васильківську районної Ради народних депутатів Київської області в одну Васильківську міську раду Рад народних депутатів : Указ Президії Верховної Ради УРСР від 04.11.1988 р. № 6796-XI. Відомості Верховної Ради. 1988. № 46. Ст. 1085.
20. Про присвоєння найменування місту, що будується в Чернігівській області для постійного проживання працівників Чорнобильської атомної електростанції : Указ Президії Верховної Ради УРСР від 19.02.1987 р. № 3617-XI. Відомості Верховної Ради. 1987. № 9. Ст. 167.
21. Про затвердження меж міста Славутич Київської області : Указ Президії Верховної Ради УРСР від 10.07.1996 р. № 297/96-ВР. Відомості Верховної Ради. 1996. № 42. Ст. 205.
22. ДАКО. Ф. р-880. Оп. 16. Од. 1214. Арк. 63.
23. Про ліквідацію Трибухівської сільської ради : рішення Вінницької обласної ради від 25.03.2005 р. Відомості Верховної Ради. 2005. № 20. Ст. 55.
24. Положення про порядок перетворення, обліку, найменування та реєстрації населених пунктів, а також вирішення інших

- адміністративно-територіальних питань в УРСР : Указ Президії Верховної Ради УРСР від 28.06.1965 р. № 4н06. Сборник законов Украинской ССР и указов Президиума Верховного Совета Украинской ССР: 1938-1979. В 2-х т. Сост. З.К. Калинин; под ред. Я.Я. Колотухин и Ф.Г. Бурчака. Политиздат Украины. 1980. Т. 1. С. 34-40.
25. Про порядок вирішення питань адміністративно-територіального устрою УРСР : Указ Президії ВР УРСР від 12.03.1981 № 1654-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1654-10/ed19810312#Text> (дата звернення: 01.06.2023).
26. Про порядок вирішення питань адміністративно-територіального устрою в Автономній Республіці Крим : постанова Верховної Ради Автономної Республіки Крим від 19.05.1999 р. № 514-2/99. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/КМ070115> (дата звернення: 01.06.2023).
27. Конституція України : Закон України від 28.06.1996р. № 254. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 01.06.2023).

References

1. Vstanovlennia mezh naselenykh punktiv. Dani Derzhheokadastru. 27.01.2020 р. URL: <https://land.gov.ua/vstanovlennia-mezh-naselenykh-punktiv/> [in Ukrainian].
2. Postanova Verkhovnoho Sudu u skladi kolehii suddiv Pershoi sudovoi palaty Kasatsiinoho tsyvilnoho sudu vid 08.02.2018 roku u spravi №367/4665/15-ts. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/72199315> [in Ukrainian].
3. Hetman A.B. Pryntsypy administratyvno-terytorialnoho ustroiu Ukrainy. Universytetski naukovy zapysky. 2008. № 3. S. 49-54. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=

UJRN&IMAGE_

FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Unzap_2008_3_12.pdf
[in Ukrainian].

4. Ripenko A. I. Deiaki problemni pytannia pravovoho zabezpechennia zminy mezh mist v Ukraini. *Zemelne pravo Ukrainy: teoriia i praktyka*. 2010. № 7. Pp. 8–16 [in Ukrainian].
5. Tretiak A.M., Tretiak V.M., Tretiak R.A. *Zemlevporiadne proektuvannia: rozroblennia proektiv zemleustroi shchodo vstanovlennia (vidnovlennia) ta zminy mezh naselenykh punktiv*. Navch. posib. Kherson : OLDI-PLIuS. 2017. 180 p [in Ukrainian].
6. Ripenko A. I., Yaremko Yu. I., Pieskov I. V. Osoblyvosti sudovoi ekspertyzy dokumentatsii iz zemleustroi shchodo vstanovlennia mezh administratyvno-terytorialnykh odynts. *Teoriia ta praktyka sudovoi ekspertyzy i kriminalistyky*. 2019. № 19. Pp. 329–339 [in Ukrainian].
7. Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv vyshchykh orhaniv vlady ta upravlinnia (dali – TsDAVO). F. 27. Op. 7. Od. 703. Pp. 38 [in Russian].
8. TsDAVO. F. 27. Op. 7. Od. 703. Pp. 46-47 [in Russian].
9. *Ustava pro miski rady robitnychykh, selianskykh ta chervonoarmiiskykh deputativ USRR: postanova VUTsVK vid 01.07.1931*. Zbirnyk uzakonen ta rozporiadzhen robitnycho-selianskoho uriadu Ukrainy (dali – ZZRSUU) vid 19.11.1931 r. № 31. S. 244 [in Russian].
10. *Pro pryiednannia silskykh mistsevostei do mist : postanova VUTsVK vid 20.08.1930 r. ZZRSU RRFSR. № 41. 1930. St. 493* [in Russian].
11. *Pro zemelni rozporiadky v smuzi mist i mistechok : postanova VUTsVK vid 23.09.1925* r. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/kp250003?an=2&ed=1925_10_23 [in Ukrainian].
12. *Zemelnyi kodeks USRR : postanova VUTsVK 29.10.1922 r.* URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP220002.html [in Ukrainian].

13. Pro likvidatsiiu okruh ta perekhid na dvostupenevu systemu upravlinnia : postanova VUTsVK vid 02.09.1930 r. ZZRSUU vid 31.10.1930 r. № 23. St. 225 [in Ukrainian].
14. Pro pidporiadkuvannia Kryvorizkoi miskrady bezposeredno tsentrov : postanova Prezydii VUTsVK vid 25.01.1931 r. ZZRSUU vid 11.04.1931 r. № 10. St.86 [in Ukrainian].
15. Pro utvorennia oblasnykh vykonavchykh komitetiv : postanova VUTsVK vid 18.02.1932 r. ZZRSUU vid 29.02.1932 r. № 5. St. 28 [in Ukrainian].
16. Potapenko S.A. Pravovi aspekty peredachi terytorii pry vyrishenni pytan administratyvno-terytorialnoho ustroiu Ukrainy. Derzhava ta rehiony. Serii: Pravo. 2023. № 1 (79). Pp. 25 [in Ukrainian].
17. Derzhavnyi arkhiv Kyivskoi oblasti (dali – DAKO). F. 880. Op. 12. Od. 1114. Pp. 309 [in Ukrainian].
18. Pro zminy v administratyvno-terytorialnomu podili deiakykh raioniv oblasti : rishennia vykonavchoho komitetu Kyivskoi oblasnoi rady deputativ trudiashchykh vid 10.04.1972 r. № 191. Vidomosti Verkhovnoi Rady. 1972. № 16. St. 131-132 [in Ukrainian].
19. Pro obiednannia Vasytkivskoi miskoi i Vasytkivsku raionnoi Rady narodnykh deputativ Kyivskoi oblasti v odnu Vasytkivsku miski radu Radu narodnykh deputativ : Ukaz Prezydii Verkhovnoi Rady URSR vid 04.11.1988 r. № 6796-KhI. Vidomosti Verkhovnoi Rady. 1988. № 46. St. 1085 [in Ukrainian].
20. Pro prysvoiennia naimenuvannia mistu, shcho buduetsia v Chernihivskii oblasti dlia postiinoho prozhyvannia pratsivnykiv Chornobylskoi atomnoi elektrostantsii : Ukaz Prezydii Verkhovnoi Rady URSR vid 19.02.1987 r. № 3617-KhI. Vidomosti Verkhovnoi Rady. 1987. № 9. St. 167 [in Ukrainian].
21. Pro zatverdzhennia mezh mista Slavutych Kyivskoi oblasti : Ukaz Prezydii Verkhovnoi Rady URSR vid 10.07.1996 r. № 297/96-VR. Vidomosti Verkhovnoi Rady. 1996. № 42. St. 205 [in Ukrainian].

22. DAKO. F. r-880. Op. 16. Od. 1214. Pp. 63 [in Ukrainian].
23. Pro likvidatsiiu Trybukhivskoi silskoi rady : rishennia Vinnytskoi oblasnoi rady vid 25.03.2005 r. Vidomosti Verkhovnoi Rady. 2005. № 20. St. 55 [in Ukrainian].
24. Polozhennia pro poriadok peretvorennia, obliku, naimenuvannia ta reiestratsii naselenykh punktiv, a takozh vyrishennia inshykh administratyvno-terytorialnykh pytan v URSR : Ukaz Prezydii Verkhovnoi Rady URSR vid 28.06.1965 r. № 4n06. Sbornyk zakonov Ukraynskoi SSR y ukazov Prezydyuma Verkhovnoho Soveta Ukraynskoi SSR: 1938-1979. V 2-kh t. Sost. Z.K. Kalynyn; pod red. Ya.Ia. Kolotukhyn y F.H. Burchaka. Polytyzdat Ukrayny. 1980. T. 1. Pp. 34-40 [in Russian].
25. Pro poriadok vyrishennia pytan administratyvno-terytorialnoho ustroiu URSR : Ukaz Prezydii VR URSR vid 12.03.1981 № 1654-Kh. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1654-10/ed19810312#Text> [in Ukrainian].
26. Pro poriadok vyrishennia pytan administratyvno-terytorialnoho ustroiu v Avtonomnii Respublitsi Krym : postanova Verkhovnoi Rady Avtonomnoi Respubliky Krym vid 19.05.1999 r. № 514-2/99. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/KM070115> [in Russian].
27. Konstytutsiia Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 28.06.1996r. № 254. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> [in Ukrainian].